

DICCIONARI DE SOCIOLOGIA I CIÈNCIES SOCIALS

Presentació

Però hem viscut per salvar-vos els mots,
per retornar-vos el nom de cada cosa.

Salvador Espriu, *Inici de càntic en el temple*

Fer aquest *Diccionari de sociologia i ciències socials* ha estat per a nosaltres un repte difícil i una aventura enriquidora. En aquest “viatge iniciàtic”, de gairebé quinze anys, podem distingir tres etapes. L’etapa inicial de cerca i elaboració de la informació; la segona d’organització i creació de l’arbre de camp (que ens ha permès classificar i ordenar la informació) i, finalment, la tercera etapa de comprovació i verificació dels termes per part d’experts en els diferents àmbits de la sociologia o de camps afins.

Fruit d’aquest esforç conjunt ha sorgit l’obra unitària que tenim el goig de presentar. El *Diccionari de sociologia i ciències socials* és una obra col·lectiva, escrita en català i singular, ja que no és fàcil trobar diccionaris tan extensos com aquest en el camp de la sociologia i les ciències socials. El diccionari conté 2.181 fitxes amb 2.468 termes diferents i es pot consultar també en línia (<https://www.termcat.cat/ca/diccionaris-en-linia/269>) ja des del març de 2019, en què es va publicar una primera versió parcial. La versió digital ens permetrà mantenir viu el projecte i fer un seguiment i una actualització permanent del lèxic i del contingut.

En l’elaboració d’aquest diccionari es va prendre com a punt de partida el *Diccionari de sociologia* —elaborat pel TERMCAT i supervisat per un equip vinculat a Salvador Cardús (quan aleshores era director del Departament de Sociologia de la UAB)— que la Fundació Barcelona i el TERMCAT van publicar el 1992 i que contenia 402 termes. En un primer moment la nostra pretensió era fer una revisió i ampliació del primer diccionari, però amb el pas del temps el projecte ha anat prenent una volada i consistència pròpies. Hem estat especialment atents als neologismes i també a d’altres mots que sovint fem servir els sociòlegs, però que provenen de disciplines germanes com ara la història, l’antropologia, l’economia, la psicologia, etc. És per això que ens ha semblat oportuna la referència a *les ciències socials* en el títol d’aquesta segona versió del diccionari de sociologia.

Considerem que el resultat final és una obra de consulta força completa, però sense pretensió d’exhaustivitat. El vocabulari escollit és gairebé universal en el camp de la sociologia i hem cercat la seva equivalència en anglès, francès i castellà. Tanmateix, hem inclòs també alguns mots —com *aplec*, *colla* o *menestralia*— que ens han semblat rellevants i que només existeixen en llengua catalana.

La motivació d’aquest treball ve de molt lluny. En primer lloc, la nostra preocupació per la cura del llenguatge prové de la nostra vocació didàctica compartida com a professors de l’assignatura de Sociologia general a la Facultat de Comunicació i Relacions Internacionals Blanquerna. D’altra banda, durant una llarga temporada vam col·laborar com a experts en sociologia en els darrers suplementes de la *Gran Enciclopèdia catalana*. Més endavant, l’any 2020, juntament amb Lluís Flaquer i Alfons Medina, vam escriure i publicar, a través de l’editorial UOC, un diccionari enciclopèdic d’iniciació a la sociologia titulat *262 conceptos clave de sociología*¹.

Gràcies al bagatge previ vam poder emprendre l’aventura, sense saber d’antuvi les etapes que calia transitar, ni albirar la fita final. Pensem que el rigor i la precisió terminològica són cabdals en qualsevol àmbit de coneixement científic. Aquesta preocupació és especialment pertinent en el camp de la sociologia atès que els sociòlegs sovint fem servir paraules —com ara *família*, *treball*, *educació* i *classes socials*— molt arrelades en el llenguatge corrent i que s’usen amb èmfasis i perspectives diverses. D’altra banda, hi ha termes originaris del món de la sociologia —com, per exemple, *globalització* o *socialització*— que són molt presents

¹. Es tracta d’una versió revisada i ampliada del llibre, *150 conceptos clave de sociología*, editat per la UOC l’any 2015.

en la parla quotidiana. És important, doncs, estar amatents i tenir cura del sentit, sovint imprecís i canviant, de les paraules.

La primera etapa de buidatge va començar l'any 2009 quan, després de signar un conveni de col·laboració amb el TERMCAT, vam redactar i donar forma a la gran quantitat d'informació de què disposàvem, aleshores heterogènia i sense un ordre específic, elaborada a partir de diverses fonts. En segon lloc, vam procedir a la creació d'un arbre de camp que ens va permetre distribuir les fitxes del diccionari en diversos àmbits temàtics. L'arbre de camp constitueix l'esquelet que dona consistència interna al diccionari i, ha permès, en una fase posterior, la revisió per part dels diferents especialistes. Finalment, en la tercera etapa, la més llarga i laboriosa, vam posar tota aquesta informació a disposició d'experts de diferents àmbits perquè en fessin una revisió crítica. Es tractava, d'alguna manera, de buscar un cert consens a l'hora de determinar la definició més adequada de cadascun dels termes. En aquesta fase també es van proposar nous termes que no s'havien previst en la tria inicial o se'n van eliminar d'altres que havien quedat superats o que eren redundants. El fet que alguns mots figurin alhora en diferents camps temàtics ha permès que fossin revisats i redactats diverses vegades per diferents especialistes, cosa que ha alentit el procés de revisió però ha millorat notablement el resultat final.

Si bé la iniciativa d'escriure aquest diccionari va ser nostra, sense la participació del TERMCAT, que ens ha procurat les eines i la metodologia de treball necessàries i n'ha coordinat l'elaboració, aquest projecte no hauria pogut reeixir. En aquest sentit, volem posar en relleu la dedicació i el treball minuciós, exigent i implacable de Montserrat Serra, coordinadora tècnica del projecte. Agraïm de cor la seva disponibilitat, i també la paciència i tenacitat que requereix mantenir viu i actiu un treball d'aquestes característiques durant anys. Fem igualment extensiu als responsables del TERMCAT la confiança i el suport que ens han ofert en tot moment. I volem fer palès una vegada més el nostre reconeixement immens a la tasca de tots i totes els col·legues que han contribuït a la supervisió i a la presentació de nous termes de la seva especialitat. La relació de tots els noms de les persones que han col·laborat en aquesta obra coral figura a les pàgines inicials d'aquesta obra.

Sembla pertinent preguntar-se pel sentit d'escriure i publicar un diccionari com aquest en plena era digital, o quan la intel·ligència artificial està entrant de ple en el camp acadèmic i científic. Considerem —una mica a contracorrent, potser— que projectes com aquest són més necessaris que mai. Més encara tractant-se de la sociologia, disciplina en la qual conviuen diferents corrents teòrics i no sempre resulta fàcil assolir un consens mínim sobre l'ús i el significat d'una colla de termes bàsics. La principal virtut d'aquesta obra la proporciona el fet de ser un treball coral rigorós, cosa que no sempre garanteix la informació disponible a la xarxa.

Hem procurat tenir molt present la recomanació de Jon Elster, quan afirma que es pot escriure sobre temes complexos de manera clara i precisa: «Qui realment té alguna cosa important i original a dir no necessita fer jocs de paraules suposadament enginyosos que poques vegades aporten informació. Ben al contrari, l'interessarà establir amb claredat i nitidesa el significat dels termes i conceptes que fa servir, per tal de garantir la cabal comprensió de les seves afirmacions amb la màxima exactitud possible. Només quan tots fem servir conceptes definits amb claredat i distinció resulta possible la replicabilitat dels resultats o la seva refutació; només així és viable la discussió teòrica i científica substantiva»².

Quan l'enyorat Salvador Giner era president de l'Institut d'Estudis Catalans va tenir notícia de l'elaboració del diccionari i es va interessar vivament pel seu contingut, ens va fer algunes recomanacions i ens va donar suport. Desitgem que aquesta obra contribueixi a fomentar l'ús de la llengua catalana en l'àmbit acadèmic i científic i, alhora, ajudi a consolidar encara més el prestigi de la sociologia com a disciplina científica a Catalunya, en les altres terres de parla catalana i més enllà.

JORDI BUSQUET I MIQUEL CALSINA
Coordinadors científics del diccionari

². NOGUERA, J. A.; TENA-SÁNCHEZ, J. (2013). *Jon Elster. Un teòric social analític*. Barcelona: Editorial UOC, p. 26.